

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Warszawa, 22-06-2021 r.

**Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Stanisław Trociuk**

II.510.161.2021.MT

**Pan
Piotr Wawrzyk
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Spraw Zagranicznych**

Szanowny Panie Ministrze

Na kanwie zgłoszonej do Rzecznika Praw Obywatelskich sprawy, w obszarze zainteresowania Rzecznika pojawił się problem zapewnień dyplomatycznych (*diplomatic assurance*) składanych przez państwa obce w toku postępowań ekstradycyjnych wszczętych z ich wniosku.

Jak wskazano we wniosku do Rzecznika, w związku z prowadzonym postępowaniem ekstradycyjnym państwo obce złożyło deklarację, że przedstawiciele polskich służb dyplomatycznych będą mogli w każdej chwili skontrolować, czy organy tegoż państwa przestrzegają złożonych w postępowaniu ekstradycyjnym zapewnień.

Następnie, obrońcy osoby ekstradowanej wystąpili do Ministerstwa Spraw Zagranicznych z wnioskiem o udostępnienie informacji publicznej, którego efektem miało być pozyskanie wiedzy, czy i jak strona polska uprzednio kontrolowała przestrzeganie zapewnień dyplomatycznych udzielanych przez państwa obce w sprawach ekstradycyjnych.

Odpowiedzi udzielone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych na powyższy wniosek (kopie w załączeniu), jakkolwiek zawierają prawdziwe stwierdzenia o właściwości przedmiotowej Ministerstwa Sprawiedliwości i Prokuratury Krajowej w postępowaniu

ekstradycyjnym, to jednak wzbudzają uzasadnione obawy Rzecznika o niepełne odniesienie się do zagadnienia zapewnień dyplomatycznych.

Zdając sobie bowiem sprawę z kontrowersyjności tej instytucji, nie można tracić z pola widzenia faktu, iż funkcjonuje ona w obrocie międzynarodowym, a jednocześnie brak jest w przestrzeni publicznej rzetelnych informacji o tym, czy również Rzeczpospolita Polska z niej korzysta, a jeśli tak, to na jaką skalę i czy w sposób właściwy, tj. gwarantujący jakąkolwiek kontrolę przestrzegania realizacji zapewnień w państwie, do którego osobę poszukiwaną wydano.

Termin „zapewnienia dyplomatyczne”, używany w kontekście przekazania osoby z jednego państwa do drugiego, odnosi się do zobowiązania państwa wzywającego, zgodnie z którym dana osoba będzie traktowana zgodnie z warunkami określonymi przez państwo wydające lub bardziej ogólnie, zobowiązania się do przestrzegania praw człowieka wynikających z prawa międzynarodowego¹.

Oficjalne pismo zawierające w swej treści ww. gwarancje nie jest jednak kierowane do Ministerstwa Sprawiedliwości, a stanowi raczej korespondencję dyplomatyczną nadawaną do Ministerstwa Spraw Zagranicznych, która w toku postępowania ekstradycyjnego przekazana zostaje organom odpowiedzialnym za jego prowadzenie. Jeżeli w istocie zapewnienie dyplomatyczne państwa obcego jest drogą dyplomatyczną przez Polskę przyjmowane i akceptowane, to powinien również istnieć mechanizm weryfikowania jego realizacji tzw. „kanałem dyplomatycznym”. Jak się wydaje, powyższe było też sednem wspomnianego wniosku o udostępnienie informacji publicznej, zaś odpowiedź na niego stała się przyczynkiem do wystąpienia do Rzecznika z prośbą o zbadanie sprawy.

Na marginesie wskazać należy, że praktyka przyjmowania i udzielania zapewnień dyplomatycznych jest niezwykle zróżnicowana, ponieważ prawo międzynarodowe zasadniczo nie zakazuje korzystania z nich, ale też niektóre umowy międzynarodowe ustanawiają wiążące wymogi prawne dotyczące korzystania z takich zapewnień w kontekście ekstradycji.

¹ <https://www.refworld.org/pdfid/44dc81164.pdf>.

Orzecznictwo ETPC² wskazuje, że zapewnienia dyplomatyczne udzielone właśnie na podstawie wiążących norm umów międzynarodowych odgrywają ważną rolę w decydowaniu o ewentualnych naruszeniach postanowień Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności³.

Z powoływanych odpowiedzi Ministerstwa Spraw Zagranicznych zdaje się wynikać jednak, iż samo pojęcie „zapewnienia dyplomatycznego” nie jest stosowane w obrocie z innymi państwami. Działając zatem w trybie art. 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich⁴, Rzecznik uznał za zasadne zwrócenie się do Pana Ministra z zapytaniem: czy i na jaką skalę Ministerstwo Spraw Zagranicznych jest odbiorcą i wystawcą not dyplomatycznych, aide memoire, MoU lub innych oficjalnych oświadczeń z lub do państw trzecich, których przedmiotem jest przestrzeganie zakazu tortur, niehumanitarnego, poniżającego traktowania, czy w ogólności - przestrzegania praw człowieka w złożonych, w związku z procedurą ekstradycyjną lub inną mającą za cel wydanie osoby przebywającej w Polsce do państwa obcego lub wydanie do Polski z państwa obcego oraz czy istnieje mechanizm weryfikacji przestrzegania przyjętych przez polskie służby dyplomatyczne tego typu zapewnień państwa obcego.

W tym stanie rzeczy, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o analizę wskazanej w niniejszym piśmie problematyki i poinformowanie mnie o jej wynikach.

Z wyrazami szacunku,

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

² Zob. wyroki ETPC z dnia: 17 stycznia 2012 r. w sprawie Othman p. Wielkiej Brytanii (skarga 8139/09), 1 grudnia 2015 r., w sprawie Tadzhibayey przeciwko Rosji (skarga nr 17724/14), 22 października 2015 r. w sprawie Turgunov przeciwko Rosji (skarga nr 15590/14).

³ Por. V. Stefanovska, Diplomatic Assurances and the State's Responsibility When Considering Extraditing a Person Whose Human Rights May Be Violated, w: Varstvoslovje: Journal of Criminal Justice & Security, 2017, vol. 19, s. 172.

⁴ Dz. U. z 2020 r., poz. 627.

Załącznik: kopie odpowiedzi udzielonych przez MSZ osobom wnioskującym o udostępnienie informacji publicznej.